

**Autorski scenariusz działań w oparciu o książkę
MIĘDZY ŚWIATEM A ZAŚWIATEM**

(tekst: Katarzyna Jackowska-Enemu; ilustracje: Nika Jaworowska-Duchlińska;
Wydawnictwo Albus, 2022)

Poniżej przedstawiam dwie propozycje pracy z opowieściami zawartymi w książce "Między Światem a Zaświatem". Pierwsza z nich to praca z tematem "piątej strony świata" ogólnie. Druga - to propozycja pracy z konkretną opowieścią. Tak naprawdę do każdej z tych opowieści można byłoby stworzyć osobny program zajęć (czasem nawet niejeden), ale wybieram te dwa konkretne warianty, które mogą się sprawdzić w pracy z bardzo różnymi grupami uczestników i dają możliwość dostosowywania się do różnych sytuacji i potrzeb.

Do zajęć można wykorzystać rozmaite pomoce - duże płachty papieru, kartki A4, kredki, flamastry, markery. W poniższych scenariuszach skupiam się jednak na tym, co można zrobić z dziećmi bez pisania i rysowania, a także na możliwościach, które daje nam temat i opowieść. Mam nadzieję, że pomoże to przy prowadzeniu zajęć również dla dzieci, które na przykład jeszcze niewprawnie piszą.

Dobrym wstępem do każdych zajęć jest przeczytanie na głos opowieści, rozdziału "dla dociekliwych", zaśpiewanie piosenki, obejrzenie ilustracji. I tu warto zadbać o przestrzeń: o to, żeby wszystkim było wygodnie, żeby światło nie raziło, żeby cała grupa siedziała razem - w kręgu lub w każdym razie blisko. Zanim zaczniemy czytać spróbujmy dać uczestnikom zadanie (które pomoże im się skupić) - na co mają zwrócić uwagę, co zapamiętać.

PIĄTA STRONA ŚWIATA

czyli o tym, czym jest Zaświat, kraina, w której odpoczywają dusze - na podstawie wstępu do książki, między innymi.

Te zajęcia mają pewien zasób religioznawczy, co bywa tematem delikatnym, ale istotnym. Można je prowadzić w podziale na grupy lub indywidualnie, ale jeśli sytuacja tego wymaga, albo grupa uczestników jest niewielka, można też każde z zadań wykonywać wspólnie i poszczególne elementy zapisywać na dużych płachtach papieru, wspólnie rysować, a na końcu opowiadać.

1. Wprowadzenie

Do wprowadzenia może nam się przydać ekran i rzutnik lub kilka egzemplarzy książki - żeby uczestnicy mogli się zainspirować ilustracjami.

- Zaświat - co to za słowo, czy uczestnicy je znają?
- a jakie znają określenia dla krainy dusz, krainy zmarłych?
- odłóżmy na bok piekło i niebo - w wielu bardzo dawnych tradycjach i opowieściach Zaświat, to po prostu kraina, do której wędrują dusze. W której odpoczywają.

Tu rolę prowadzącej/go jest wprowadzenie kilku obrazów Zaświata - może to być Hades z jego rzekami. Może to być słowiańska Nawia - szerokie, zielone łąki, pełne mgieł i ciszy. A także obrazy, które pojawiają się w opowieściach.

2. Piąta strona świata

Dzielimy uczestników na grupy (jeśli mamy więcej czasu i starszych uczestników, mogą to robić w parach lub nawet indywidualnie). Zadaniem każdej z grup jest opowiedzenie o ich wymarzonej Zaświecie, ich piątej stronie świata - takiej, w której czuli by się spokojnie i bezpiecznie. O krainie, w której dusza odpoczywa. Każda z grup zapisuje lub szkicuje swój opis. W tym zadaniu przydadzą się pytania naprowadzające:

- jaki jest pejzaż, krajobraz?
- jedna rzecz/miejsce, które tam koniecznie jest.

- jedna rzecz/uczucie, którego tam na pewno nie ma (bo go nie chcemy).

3. **Brama**

Bram do zaświata, według dawnych wierzeń, jest wiele. Są nimi, między innymi: ogień, źródła, rzeki, jaskinie, studnie, dziury pod korzeniami drzew i same drzewa. Te bramy nie są złote ani strojne. Nie wyglądają jak bramy. Każda z grup ma za zadanie wymyślić i opisać bramę do swojego Zaświata.

- co to za miejsce?
- jak wygląda?
- jak można na nie trafić?

4. **Strażnik/Przewodnik**

Strażnikami, lub też istotami, które znają tajemne przejścia i mogą przez nie poprowadzić były w różnych mitologiach i wierzeniach konkretne postacie (na przykład Charon), ale też pszczoły, wędrowcy, żmij, żaby, a nawet krowa. Pojawia się tu też oczywiście święty Piotr, jako ten, który trzyma klucze od raju i jego zmiennicy: święty Eliasz i święty Mikołaj.

Wprowadzenie tych postaci i istot jest zadaniem prowadzącej/go. Zadaniem każdej z grup jest wymyślenie i opisanie takiego strażnika, bądź przewodnika. Może to też być postać kobieca.

- jak wygląda?
- w jaki sposób i kiedy się pojawia? Czy stoi przy bramie, czy pojawia się nagle, w dowolnym momencie, albo jest za bramą dopiero?
- czy ma jakieś szczególne umiejętności? Na przykład: umiejętność widzenia w ciemnościach, słyszenia myśli, śpiewania tak, że robi się jasno, może ma nieskończony zapas jedzenia, może umie uspokajać burze, wichry i tęsknotę?
- czy żeby przejść, trzeba mu coś dać, coś ofiarować?

Tu znowu można się wesprzeć zarówno opowieściami z książki, jak i mitologią. Żmijowi trzeba było odpowiedzieć na pytania. Waniusza musiał sporo oddać, żeby dostać kluczyk od Zaświata. Mitologicznemu Charonowi płacono się monetami. Pszczoła nie chciała nic, ale zapłatą za drogę było zmęczenie i zaufanie.

- co od niego/niej dostajemy? Chodzi o coś, co otwiera drogę, dodaje sił, wspiera, wzmacnia, syci, uspokaja... Piosenkę, lampę, miód, wodę?

5. **Podsumowanie**

- poszczególne grupy opowiadają o swoim Zaświecie w kolejności: brama, strażnik, Zaświat. Ewentualnie wspólnie podsumowujemy to, co stworzyliśmy. Jeśli pracowaliśmy w jednej, wspólnej grupie, można też zrobić tak, że osoba prowadząca opowiada stworzoną całość - w formie mikro-baśni.

6. **Rozładowanie i uznanie**

To nie była łatwa praca. A i sam temat nie jest łatwy. Dlatego na koniec proponuję dwa działania - do zrobienia wybiórczo, albo w całości:

- wszyscy stają w kręgu i, zaczynając od wybranej osoby, przekazują sobie "piątkę" po kole, mówiąc "dziękuję".
- wymyśliliśmy coś bardzo ciekawego i pięknego, więc warto to obświetować! Puszczamy ulubioną muzykę i tańczymy. Gdyby jeszcze do tego były jakieś smakołyki dla każdego z uczestników - byłoby wspaniale!

O CZYM ŚNI DRZEWO ŚWIATA?

**czyli o tym, czego nam w życiu potrzeba
na podstawie opowieści o Drzewie Świata**

(te zajęcia dobrze się sprawdzą zarówno w sali, jak i w jakimś w miarę cichym plenerze, w którym

możemy mieć prawdziwe drzewo do dyspozycji).

1. Wprowadzenie (można się tu posiłkować częścią "dla dociekliwych")

Prowadzący/a przedstawia uczestnikom koncepcję drzewa świata - drzewa, które istnieje od samego początku świata, które jest osią świata i trzyma niebo w górze, a ziemię w dole. Które łączy trzy światy: górny (boski), środkowy (ludzki) i podziemny (krainę dusz). Według starych przekazów słowiańskich w korzeniach tego drzewa bije ciemne źródło, które jest bramą do zaświata, w pniu mieszkają pszczoły (które przenoszą wiadomości pomiędzy światami), zaś na samej górze siedzi złoty sokół (symbol słońca).

2. Drzewo, które śni świat (wszyscy siedzą w kręgu)

W opowieści drzewo śni wszystko, co istnieje na świecie, wszystko, co nam - ludziom - jest potrzebne, z czego korzystamy. Śni też tak naprawdę całą mądrość. I kiedy się dotknie jego kory, można te sny zobaczyć. Śpiewa też swoją piosenkę.

- uczymy się piosenki drzewa i wspólnie ją śpiewamy
- przypominamy sobie o czym śniło drzewo
- rozmawiamy o tym, co się robi (wytwarza) z ziół i roślin, z drewna, z kamienia, z żelaza i innych metali i minerałów
- rozmawiamy o tym, czego jeszcze ludzie potrzebują, co jest ważne (na przykład: radości, miłości, przyjaciół, książek, czystej wody, powietrza, zwierząt...). O tym, czego my potrzebujemy i co byśmy chcieli, żeby drzewo wyśniło.

3. Inne sny (praca w grupach)

Prowadzący dzieli uczestników na grupy (najlepiej trzy, maksymalnie czteroosobowe). Każda grupa ma za zadanie wymyślić i opowiedzieć jeden (nie opisany w książce) sen drzewa. Zanim przystąpimy do tego zadania dobrze jest (jeszcze siedząc w kręgu) poprosić uczestników o to, by na chwilę zamknęli oczy, wyobrazili sobie polanę i to drzewo - każdy po swojemu. By dotknęli jego kory i poculi jaka jest. I spróbowali zobaczyć co się drzewu śni...

Potem uczestnicy pracują w grupach, wymyślając króciutką opowieść o śnie drzewa - o czymś, co uważają za ważne, istotne i potrzebne.

4. Podsumowanie i zakończenie

Prowadzący/a zbiera uczestników w kręgu i pyta, czy piękne były sny, czy dobrze im się śniło?

- każda grupa przedstawia swój sen
- dziękujemy sobie (i drzewu) za sny
- śpiewamy piosenkę Drzewa Świata

Mam nadzieję, że powyższy scenariusz przyda się w Państwu w pracy. Ja sama w oparciu o tę książkę prowadzę swój warsztat - nieco podobny, ale jednak inny, wykorzystujący zarówno narzędzia związane ze sztuką opowiadania, jak i żywą muzykę. Gdyby byli Państwo zainteresowani, albo mieli jakiegokolwiek pytania, proszę o kontakt:

Katarzyna Jackowska-Enemuo
tel. 513524139
mail: katarzyna.enemuo@gmail.com